

**ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİMİZDE ÇOCUK HAKLARI
BAKIMINDAN BİR DEĞERLENDİRME
(Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)**

Mualla ULUSAVAŞ*
Baki ŞAHİN**
Şahin DÜNDAR***
Özkan ÖZÇELİK****

ÖZET

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminde Köy Enstitüleri, köylüler arasında yoksulluk ve cehalete son vermeye yönelik 1936-1954 arası gerçekleşmiş bir eğitim girişimidir. Bu konudaki çabalar, gerçekte kırsal kesimde okumaz yazmazlık sorununu çözmek üzere 1930’larda başladı. Sonra, Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığı sırasında, geniş kapsamlı eğitim programlarıyla ülke çapında etkili bir eğitim ve kültür seferberliğine dönüştü. II. Dünya Savaşının acı ve yoksunluklarıyla dünyanın sarsıldığı bir zamanda, Türkiye Cumhuriyetinin Milli Eğitim Bakanı Yücel, “Temel Eğitim Seferberliğine öncülük ediyordu. Tüm eğitim kademelerini kucaklayan bu ülkücü program, eğitimde çığır açan bir proje olarak, Köy Enstitülerinin yaratılmasına yol açtı. Bu Enstitülerde, öğretmen olmaya and içmiş köy çocukları, temel bilgi ve becerilerle donatılarak, köylerinde öğretmen olarak görevlendirildiğinde yalnızca çocukların eğitimi değil, aynı zamanda sağlık, ziraat, halı-dokuma, yapı işleri, ağaç işleri kooperatif yönetimi gibi birçok uygulamalı konuda köylünün eğitimi ve onlara öncülük etmekle de sorumludular. İş eğitimi ilkesine dayalı ve demokrasiyle yakından ilgili bu toplumsal hareket, aydınlar ve köylüler arasında onbinlerce taraftar buldu ve böylece idealist, dinamik, demokrat köy öğretmenleri yetiştirildi. Ancak pek çok olumsuz eleştiri, kısa bir süre sonra 1954’de bu olumlu girişimin sonlandırılmasına yol açtı.

Bu çalışma 1938’ de Trakya Bölgesinde açılan Kepirtepe Köy Enstitüsüne özellikle değinerek, özgün bir eğitim deneyimi olan Köy Enstitülerini de içeren Türk Öğretmen Yetiştirme sistemi üzerine kısaca ışık tutma çabasıdır. Kepirtepede yaşanmış deneyimleri aydınlatmak amacıyla, “Unicef’in Çocuk Hakları Sözleşmesi Uygulama El Kitabı” na dayalı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi toplama araçları Kepirtepe Köy Enstitüsünden mezun olmuş yaşlı öğretmenlerden ulaşılabilenlere uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda, Kepirtepe Köy Enstitüsünde çocuk haklarının gerçekleşmesi hakkında bazı yorumlara yer verilmiş, geçmişteki zengin eğitim deneyimlerimizden yararlanarak, Türk Öğretmen Yetiştirme Sisteminin bugünkü sorunlarını çözmeye yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Sistemi, Öğretmen Yetiştirme, Köy Enstitüleri, Çocuk Hakları

**An Assessment For The Rights of the Child in the System of Teacher
Training in Turkey (The Example of Kepirtepe Village Institute)**

ABSTRACT

In the System of Teacher Training in Turkey , the Village Institutes embody an educational attempt between 1936 and 1954 to bring an end to poverty and ignorance among the peasants . The effort, in fact, started soon after the establishment of the Republic of Turkey, in 1930’s aimed at eradicating illiteracy in the countryside. Then , as Minister of National

* Prof. Dr., Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

** Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

*** Araş. Gör., Trakya Üniversitesi.

**** Araş. Gör., Muğla Üniversitesi.

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

Education, Hasan-Ali Yücel launched a broad spectrum of programs that came to have a profound effect on culture and education all over Turkey . Yücel presided over what he called "mobilization for primary education" as the world had begun to convulse with the pains and deprivations of World war II. Nonetheless, he launched an ambitious program that encompassed all levels of education from grade one to post-graduate training. An epoch-making project led to the creation of "Village Institutes" which trained promising boys and girls from the rural areas as village teachers. These teachers received a well-rounded schooling in all basic subjects, but they were also taught hygiene, cooperative management, carpet-weaving, agriculture and apiculture, and a broad range of practical skills. This movement, based on the principle of work pedagogy and closely linked with the ideals of democracy has found tens of thousands adherents among intellectuals and villagers. Idealistic, dynamic and democratic-minded village teachers were trained. But many negative criticisms caused to be put an end this positive attempt in a short time in 1954.

This study tries to shed light briefly on the system of Turkish Teacher Training in which the unique experience of Village Institutes with a special reference of Kepirtepe Village Institute established in Tracya Region in 1938. With the aim of enlightenment of the past experiences in Kepirtepe Village Institute , an instrument for collecting data was developed by the researcher based on the “Unicef’s Implementation Handbook for the Convention of the Rights of the Child” and applied to the old teachers graduated from Kepirtepe Village Institute. The study has been concluded with some interpretation about the realisation of children’s rights at Kepirtepe Village Institute and suggestions to solve today’s problems in the system of Turkish Teacher Training, by using the results of the rich experiments in the past .

Key Words: Education System, Teacher Training, Village Institute, The Rights of the Child

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, bugün önemli sorunlarla karşı karşıyadır; hiçbir sorun insan emeği olmaksızın çözüme ulaşamaz. Türkiye toplumsal sistemini oluşturan alt sistemler arasında eğitim sistemi, sorunlara çözümler getirebilecek insanların yetiştirilmesiyle doğrudan ilgilidir. Seksen altı yaşına ulaşmış olan yakın tarihimiz eğitim açısından zengin bir deneyim birikimine sahiptir. Bu deneyim birikiminin gün ışığına daha fazla çıkarılması ve yararlanmasıyla, özellikle toplumsal kalkınmada anahtar öge olan “öğretmen yetiştirme “ konusunda yeniden düzenleme yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde cumhuriyetin kuruluş döneminde Atatürk önderliğinde yaşanmış deneyimler, bugünkü kalkınma ve eğitim sorunlarımızın çözümünde yol gösterici niteliktedir. Türkiye’nin çağdaşlaşmasında önemli bir yere sahip olan Köy Enstitülerini ve onlardan kalan unsurları yaşatmak birer mirasçı olarak özellikle eğitimcilerin görevidir. Öte yandan, Avrupa Birliğine katılma sürecinde en çok eleştiri aldığımız konulardan biri olan “insan hakları” ve temelinde yer alan “çocuk hakları” nın gerçekleşmesinde almış olduğumuz yolun geçmişteki örneklerle belirlenmesi, bugün yapılması gerekenlerin daha açıkça saptanarak uygulamaların gerçekleştirilmesini hızlandırabilir.

AMAÇ

Bu çalışmada amaç, Türkiye’de özellikle temel eğitim kademesi için, öğretmen yetiştirme sisteminin bugünkü durumunu daha net görebilmek ve

gelişimine katkıda bulunabilmek üzere, temel eğitim öğretmeni yetiştirme sürecinde alınan yolu, geçilen aşamaları ve kazanılmış deneyimleri özellikle çocuk haklarının gerçekleşmesi bakımından ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Bu amaçla, Kepirtepe Köy Enstitüsü örneği üzerinde, köy enstitülerinin çocuk hakları bakımından bir değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Böylece, çocuk haklarının uygulanması konusunda Türkiye’de o dönemde genel olarak neler yapıldığını; eğitim tarihimizin öğretmen yetiştirme bakımından en çağdaş kurumlarından olan “Köy Enstitüleri”nde, özel olarak ise Kepirtepe Köy Enstitüsünde eğitim, serbest zaman ve kültürel etkinlik alanlarında gerçekleştirilen hakların neler olduğunu ortaya çıkarmanın, günümüzdeki eğitim sorunlarının çözümü için yapılması gerekenlere ışık tutacağı ümit edilmektedir.

YÖNTEM

Bu amaçla, konu önce eğitim tarihi açısından ve sonra da çağdaş eğitim yaklaşımları bakımından çeşitli kaynaklardan incelenmiş, ilgili insan kaynağından (Kepirtepe Köy enstitüsü mezunu öğretmenler) ulaşılabilenlerle görüşmeler yapılmış, anketler uygulanmıştır. Uygulanan anketler ve görüşme soruları listesi, BM-Unicef örgütüncü hazırlanmış olan “Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi Uygulama Yönergesi”nde yer alan “Çocuk Hakları Denetim Listesi”nin çocuğun “eğitim hakkı”, “serbest zaman” ve “kültürel etkinliklere katılma hakkı” bölümlerine dayanarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Toplanan veriler çözümlenerek karşılaştırmalı tablolar ve şemalar halinde düzenlenmiş ve bulgular üzerinde yorumlar yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Trakya’da bulunan Emekli öğretmenler, örneklemini ise bu evrende ulaşılabilen, Kepirtepe Köy Enstitüsü mezunu olan emekli öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemden, verilerin toplanması için anket uygulama ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma, hem tarihsel bir vaka incelemesi olarak nitel boyutta; hem de derinlemesine görüşme ve anketlerle elde edilen verilerin işlenmesi biçiminde nicel boyutta bir çalışmadır.

2003 de Trakya Emekli Öğretmenler Derneğinde uygulanan I. anketle 256 Kepirtepe mezununun iletişim bilgilerine ulaşılmıştır. Buna dayanarak II. Anket hazırlanmış ve 2004’de Kepirtepeliler Vakfı temsilcileri aracılığıyla 260 adet dağıtım sağlanmış, ancak 136 tanesi geri dönmüştür. II. Ankete katılanların 1940 sonrası doğumlu ve 1954 sonrası mezun olanları geçersiz sayılmıştır. Yalnızca 118 katılımcının Kepirtepe Köy Enstitüsü mezunlarını temsil ettiği örneklemin yarısından fazlası (%57) ortalama 77yaşında olup, %96 oranında erkek mezunlardan oluşmaktadır (Tablo 1 ve 2).

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunlarının Doğum Yıllarına ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

		f	N	%	Toplam %
Doğum Yılı	20-30 arası	67	118	57	100
	31-40 arası	51		43	
Cinsiyet	Kız	5	118	4	100
	Erkek	113		96	

Kaynakta (Menekşe 2003), 1953 ve sonrası mezunlarının sayısı verilmemiş ancak araştırmaya katılanlardan 25'i 1953 sonrası mezun olduklarını belirtmişlerdir. Bunları eklediğimizde geçerli anket sayısı 118 olup, katılım oranı % 17'ye yükselmektedir.

Tablo 2: Kepirtepe K.E. Mezunlarının Araştırmaya Katılma Oranı

Öğretim Dönemi	Mezun Sayısı	Ulaşılabilenler	%
1942-1943 Öğretim Yılı	29	5	17
1943-1944 Öğretim Yılı	182	17	9
1944-1945 Öğretim Yılı	36	3	8
1945-1946 Öğretim Yılı			
1946-1947 Öğretim Yılı	64	8	13
1947-1948 Öğretim Yılı	62	9	15
1948-1949 Öğretim Yılı	109	15	14
1949-1950 Öğretim Yılı	114	21	18
1950-1951 Öğretim Yılı	51	5	10
1951-1952 Öğretim Yılı	62	10	16
1953 ve Sonrası			
TOPLAM	709	93	13

BULGULAR VE YORUM

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizin Kısa Tarihi

I) Türkiye Cumhuriyeti Kurulmadan Önceki Durum

- 16 Mart 1848 Darülmüallimin-i Rüşdinin açılışı, İlk öğretmen okulu, erkekler için ve ortaokul düzeyinde. (Yücel, 1994:551).Öğretim süresi üç yıl olan bu okullara medreseden öğrenci aktarılmıştır (Okçabol,2003,s.7).
- 1868 Darülmüallimin-i Sıbyanın açılışı (yalnızca öğretmen adayı erkek çocukları yetiştiren ilkokul), (Akyüz,2001; Okçabol,2003).
- 1870 Darülmüallimatın açılışı (Yücel,1994) (Kız okullarında çalışan bayan öğretmen yetiştiren ortaokul)
- 1882 Edirne Erkek Öğretmen Okulunun açılışı (Yücel, 1994:536).

- 1891Darülmuallimin İptidaiye, Rüşdiye, Aliye şubeleri düzenlenmesi (İlk Yükseköğretmen okulu Darülmuallimin-i Aliye'dir.)(Akyüz,2001; Okçabol, 2003).
- 1913 Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkatı yayımlanışı (Zorunlu İlköğretim geçici yasası)(Akyüz,2001).
- 1913 Ana Muallime Mektebi, Darülmuallimat içinde açılmıştır.
- 1914 Bugünkü Mimar Sinan İlkokulu binası içinde Edirne Kız Öğretmen okulunun açılışı (Yücel, 1994:537).
- 1921 Ankara' da I. Maarif Kongresi ve Atatürk'ün öğretmenlere seslenişi:“Gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri! ...” ve ulusal eğitimin öneminin vurgulanması (Okçabol, 2003).

II) Türkiye Cumhuriyeti Kurulduktan Sonraki Durum

- 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Eğitimde bilimsellik, laiklik ve halkçılığa geçilmesiyle birlik sağlanması)
- 1925 Yüksek Öğretmen Okulu yönetmeliğinin çıkarılması (Okçabol , 2003).
- 1925 Musiki Muallim Mektebinin açılması.
- 1926Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü açılışı (Uçan, 2001,s.61
- 1927 Milli Eğitim Bakanı M. Necati'nin Kayseri Zincirdere'de Köy Öğretmeni Okulu açtırması (Tonguç,1947,s.660).
- 1927 Ana Öğretmen Okulu
- 1934 Kız Meslek-Teknik Yüksek Öğretmen Okulu
- 1936 Köy Öğretmen Okulu
- 1937 Erkek Meslek-Teknik Yüksek Öğretmen Okulu
- 1936 Köy eğitmeni uygulamasının başlatılması (Onbaşı ve Çavuşların kurstan geçirilmesiyle). Köy Enstitüleri, köy eğitmenlerinin oluşturduğu temel üzerine örgütlenebilmiştir.
- 1938 Kepirtepe Köy Enstitüsünün açılışı (Trakya Öğretmen Okulu adıyla).
- 1939 I. Maarif Şurasında, ilköğretimin köylerde yaygınlaştırılmasının ancak köye göre öğretmen yetiştirme yoluyla sağlanabileceği üzerinde durulmuştur.
- 1940 Köy Enstitülerinin kuruluş kanununun kabulü.
- 1942 Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünün açılışı.
- 1944Necatibey Terbiye Enstitüsü ve Yüksek Öğretmen Okulu (Uçan, 2001,62)

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

- 1945 On yıllık ilköğretim çalışma planı. “Yapılan bu plana göre 10 yıl içinde öğretmen okullarına paralel olarak Köy Enstitülerinden yetiştirilecek öğretmen ve eğitimcilerle tüm köyleri öğretmen ve okula kavuşturma amaçlanıyordu. Ayrıca her ilde 3 -4 yatılı bölge okulu açılarak ilkokulu bitirmiş öğrenciler 16 yaşına kadar buralarda sanat ve tarım eğitimi görecektirdi. Köy Enstitülerindeki sağlık kolları ile de köylerin sağlık problemi halledilecekti”(Menekşe,2003,170)
- 1946 Eğitim Enstitülerinin açılması(Akyüz, 2001)
- 1954 Köy Enstitülerinin kapatılması, ilköğretmen okullarına dönüştürülmesi
- 1955 Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu açılması
- 1959 Yüksek İslam Enstitülerinin açılması
- 1960 Yedek subay öğretmen uygulaması başlatılması(Okçabol, 2003)
- 1962 Kız ve Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okullarının ayrı ayrı açılması
- 1965 Eğitim uzmanı yetiştirmek üzere Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi açılması (Akyüz, 2001).
- 1974 İki Yıllık Eğitim Enstitülerinin açılması
- 1975 Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunun açılması
- 1974-1980 Mektupla öğretmen yetiştirme uygulaması (Okçabol, 2003,s.12).
- 1978 Eğitim Enstitülerinin dört yıla çıkarılması
- 1978 Eğitim Enstitülerinde hızlandırılmış öğretime geçilmesi; Yüksek Öğretmen Okullarının kapatılması (Okçabol, 2003,s.12).
- 1982 YÖK yasasıyla, öğretmen yetiştiren kurumların üniversitede yer alması
- 1982 Genel ve Teknik Eğitim Fakültelerinin ayrı ayrı açılması
- 1994 Eğitim Bilimleri Enstitülerinin kurulması (Uçan, 2001,s.62)
- 1994 MEB-YÖK-Dünya Bankası işbirliği ile “Eğitimi Geliştirme Projesi” başlatılması (Okçabol, 2003,S.19).
- 1997 Eğitimi Geliştirme Modelinin eğitim fakültelerinde uygulanması

Böylece 150 yılı aşkın Türk Öğretmen Yetiştirme deneyimi birikiminin yok sayılmasıyla, (Okçabol,2003,s.19) bugün sorunlar birikimiyle karşı karşıyayız.

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Köy Enstitülerinin Yeri, Önemi

Türk eğitimcilerinin geliştirdiği özgün bir model olan köy enstitüleri, UNESCO tarafından dünyanın kalkınmakta olan diğer ülkelere örnek

gösterilmiştir (Başaran, 1990,s.73). 1946’da program değişikliğine uğratılan bu kurumlar, 1954’de kapatılarak, yerlerinde klasik öğretmen okulları kurulmuştur.

Tanımı: Türkiye’de coşkulu bir aydınlanma projesi olan Köy Enstitüleri, köyü üretime dönük eğitimle kalkındırma modelidir. Atatürk Devriminin bir parçası olup, eğitime yansıma biçimidir. Özkaynaklı ve özyönetimli bir okul modelidir. Temel eğitim sorununa bilime ve ülke gerçeklerine çağdaş bir çözüm arayışıdır. Köy Enstitüleri uygulaması yeni insan yetiştirmeye ve ülkenin kalkınmasını desteklemeye yönelik büyük bir eğitim seferberliği yaratmıştır.

Amaçları: Atatürk’ün gösterdiği ana hedef: “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak” kapsamı içinde o dönemin Köy Eğitim Sistemi’nin, iki genel amacı vardı(Özgen,1991):Kurtuluş savaşı sonrası ülkenin kalkındırılması ve Atatürk Devrimi’nin ürünü olan Cumhuriyet’in korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi.

Yöntemi: Başta insan kaynağı olmak üzere kendi öz kaynaklarını değerlendirerek; üretici eğitimle; iş pedagojisi ilkelerine dayalı olarak, kısaca iş içinde, iş ile iş için eğitim uygulanması. Köylüyü eğitip, canlandırarak kendi özgücüne dayalı kalkınma atılımı amacıyla kurulan Köy Enstitülerinde köy çocukları, köylüye rehberlik edecek bilgi, beceri ve üretkenliğe ulaştırılmışlardır. “Türkiye bu eğitim başarısını da” Kurtuluş Savaşında olduğu gibi, “kendi insan kaynağına dönerek” yaratmıştır” (Türkoğlu, 1997). “Her Enstitü, ürettikleriyle bin kişilik bir toplumun beslenme, barınma, giyinme, v.b. gereksinimlerini kendi karşılayabilecek bir çağdaş işletme olarak geliyordu” (Başaran,1974,s.11).

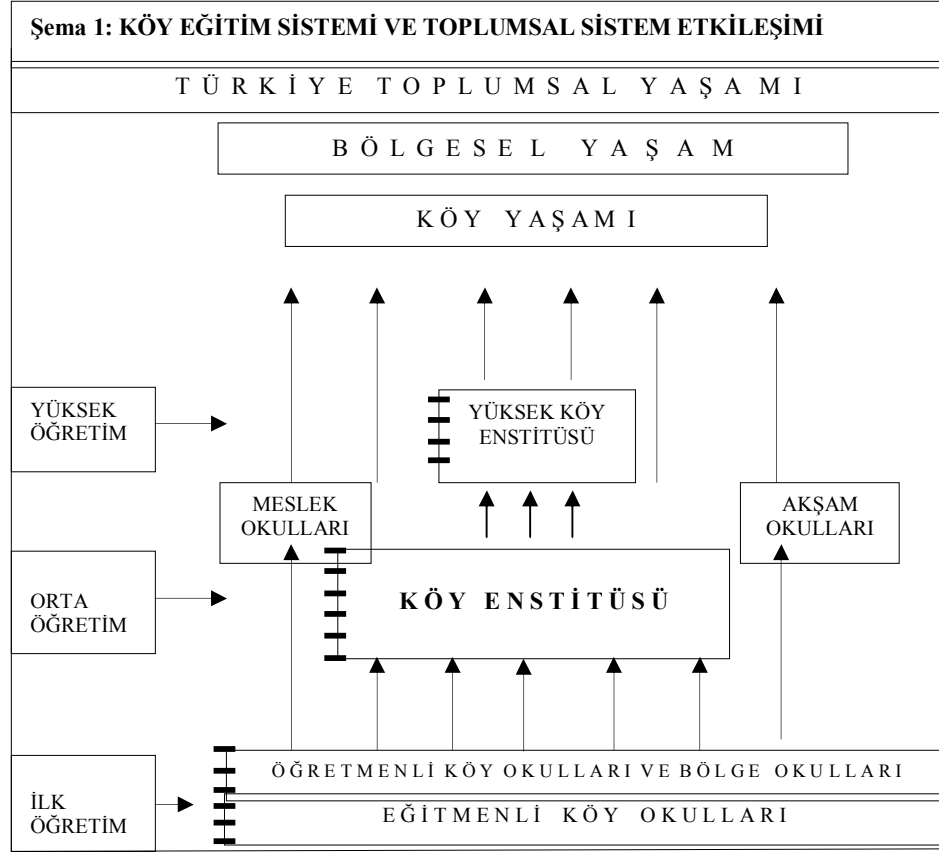
Yeri: Dört bölgeye ayrılan Türkiye’nin, her bir bölgesinde eşit sayıda olmak üzere, ulaşımı kolay konumda, birkaç köyün kavşağında, kıraç bozkırda kurulan köy enstitülerinde kırsal yaşamın sorunlarına akılcı ve bilimsel çözümler aranıyor; tarım kesiminde çalışan yoğun nüfus meslekleştiriliyor; üretime farklı boyutlar kazandırılıyor; ürünün değerlendirilmesi; kooperatifleşmenin kökleşmesi sağlanıyordu.

Zamanı ve Önemi: Türkiye’nin, kendi insan gücü ve olanaklarıyla yarattığı bu ikinci savaşım girişiminde başarının İkinci Dünya Savaşı yıllarında sağlanabilmesi konuya daha da önem kazandırmaktadır. Köy Enstitülerine temel oluşturan girişimleri 1936 Köy Eğitim Kurullarıyla başlatabiliriz. 1940 Köy Enstitüleri Yasasıyla kurulan köy enstitülerinde, köyden alınan ilköğretim mezunu çocuklar, beş yıllık eğitim sonrası, kendi köyelerine, kalkınma önderi öğretmenler olarak, yirmi yıllık zorunlu hizmetle atanmışlardır. “1936-1946’da İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış olan İsmail H. Tonguç, Türk ilköğretiminin reformcusudur. 1943’de 40.000 köyün 35.000 i okulsuzdu; halkın % 80’ni okur-yazar değildi; 70.000 ilköğretim öğretmene gereksinme vardı. Öğretmen yetiştirme meselesi ilköğretimin ana problemini teşkil ediyordu. Tonguç, köy enstitülerinin kurulmasını bir çare olarak görüyordu” (Lexikon der Paedagogik, 1952:455).

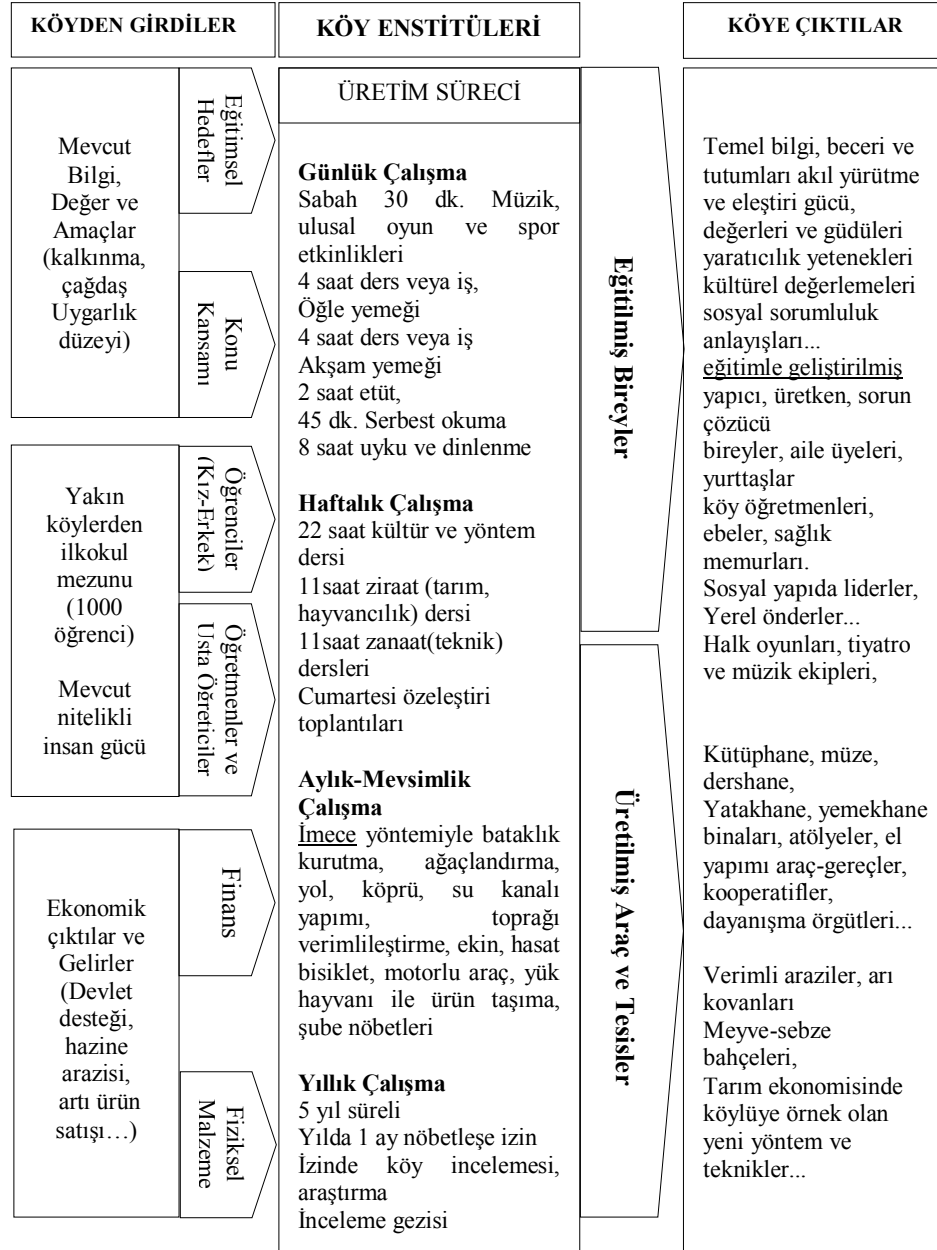
Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

Sistem Yaklaşımıyla Köy Enstitüleri

Köy Enstitüleri sistem yaklaşımıyla dış ve iç koşulları bakımından şöyle özetlenebilir (Şema 1 ve Şema 2)

Şema 2: SİSTEM YAKLAŞIMIYLA KÖY ENSTİTÜLERİ

Kaynak: Coombs (1968)'un eğitim sistemi modeli temel alınarak, tarafımızdan uyarlanmıştır.

Köy Enstitüsünde Eğitim İlkeleri

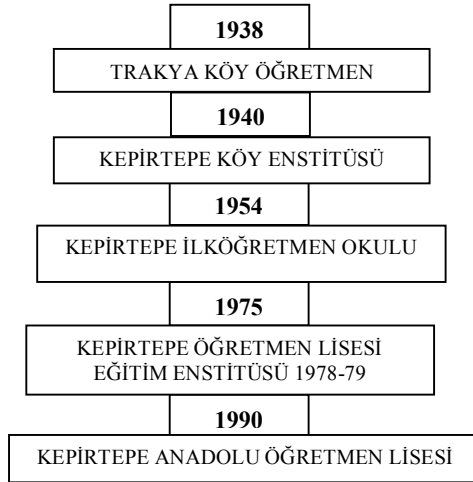
1.Çevreye Uygunluk: Önemli olan, eğitim yaşantılarının geçtiği yerdeki yaşam koşullarının, öğretmenin çalışacağı yerdeki koşullara benzemesi ve öğrencinin, her iki çevreyi de bilinçli olarak tanınmasıydı (Makal,1979:52). Bu nedenle her enstitüde örnek bir köy yaratılmıştı. Konular gerçek köy yaşamından alınmaktaydı.

2.Doğaya Uygunluk: Öğrencilere, fiziksel ve zihinsel gelişim düzeylerine uygun, kaldırabileceği ölçüde, beceri ve eğilimleri doğrultusunda görevler verilmekteydi (Özgen, 1991:151). Enstitülerde yörenin doğal özelliklerine göre değişken konularda derslere yer verilirdi. Balıkçılık, ipek böcekçiliği, meyvecilik vb...

3.Kendi Kendini Yönetme: Enstitülerin günlük işlerinde, derslik, işlik, tarım alanında, yapım işinde öğrenciler ekip olarak nöbetleşe görevlendirilir ve sorumlu tutulurdu. Bu ilkenin uygulanması, demokratiklikle yönetilen bir toplumun okullarında ödevlerini, haklarını ve sorumluluklarını bilen vatandaşların yetiştirilmesi açısından büyük anlam taşımaktadır (Makal, 1979: 52). “Sorumluluk alma, dayanışma ve imeceyi geliştirdi” (Dinçer, 2002,s.81).

4.Bağımsız Çalışma: Enstitülerde, öğrencilerin çok boyutlu gelişmelerine özellikle kişilik kazanmalarına önem verilir, işin yapılmasıyla ilgili genel ilkeler öğretildikten sonra bağımsız çalışmaya izin verilirdi.

5.İş İçin, İş ile İş İçinde Öğrenme: Yapılan iş öğrenmenin yalnızca aracı değil, aynı zamanda amacıydı. Yaparak değil, yaparken öğrenilirdi (Sarıoğlu, 1999:10).İşin sonunda ortaya çıkan ürün onu yapanlar tarafından kullanılırdı, zaten işin yapılma nedeni, bu ürüne gereksinme duyulmasıydı. İşin yapılması sorunun çözülmesi anlamındaydı.

Şema 3: Kepirtepe Tarihçesi

(Kaynak : Kepirtepeliler Eğitim Vakfı Bülteni, 1996)

Kepirtepe Köy Enstitüsü

Kepirtepe Köy Enstitüsü, Kızılcullu-İzmir, Çifteler-Eskişehir' den sonra Gököy- Kastamonu ile birlikte kurulan ilk dört okuldan biridir. Daha önce bu okulların yerinde Eğitim kursları açılmıştı. Kepirtepe ilk defa “Trakya Köy Öğretmen Okulu” adı ile Edirne-Karaağaç'ta boş bulunan Küçük Zabıt Mektebi adını taşıyan binada 14.11.1938 de 80 öğrenci ile öğrenime başlamıştır. Savaş nedeniyle Edirne'deki Lozan binası boşaltılınca okul Alpullu'ya taşınmıştır. Burada Şeker Fabrikasının çalışanlarının çocukları için yapılan bina öğretim yeri olmuştur.

Alpullu'ya taşınmak, Keirtepelilerin ilk göçüdür (Menekşe, 2003:18). Alpulludan Lüleburgaz'daki Atatürk İlkokuluna taşınmış, buradayken Keirtepe ana bina öğrencilerin emeği ile yapılmış ve oraya yerleşilmiştir (Kum,2000). “1941’de Alman orduları Meriç kıyılarına gelince, Keirtepe Köy Enstitüsü önlem olarak, Hasanoğlana taşınmıştır. Keirtililer Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünün yapımında çalıştıklarından 1945-46 döneminde mezun verilememiştir”(Akarsu, H. 2003, s.13).

Keirtepe Köy Enstitüsü, diğer enstitülerde olduğu gibi tüm işlerin yürütüleceği ana bina ile başlamıştır. Binanın yapımında otuz öğrenci ve tutulan ustalar çalışmıştır. Keirtepe, oyun sahası, gezi yerleri, binalarının kurulduğu alanlar ve uygulama bahçeleri ile toplam 1000 dekarlık bir alana yayılmıştır; döner sermaye ve tarım uygulama alanları ile birlikte toplam 4600 dekarlık toprak varlığına sahip bir okul yerleşkesidir (Sarioğlu, 1999:29). Keirtepe başlangıçta üç yıllık köy öğretmen okulu olarak açılmıştı. 1954’te tekrar öğretmen okuluna dönüştürülmüştür.

Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Haklarının Gelişimi

İnsanın hak arayışı en az üç yüzyıllık bir geçmişe sahip olmasına karşın, çocuk hakları son yüz yıl içinde gündeme gelebilmiştir. Atatürk Türkiye’si, dünyada bu konuda öncü girişimlerde bulunan ülkeler arasındadır.

23 Nisan 1920 Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinin açılışı ve bugünün "**Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı**" olarak duyurulmasıyla, dünyanın ilk çocuk bayramı devletimizin kuruluşu ve ulusal egemenliğin ulusa ait oluşuyla birlikte kutlanmaya başlandı. Bu devletin temelinde çocuk sevgisi, çocuğa ve gençliğe güven vardır.

1924 Cenevre Bildirisi: Uluslararası düzeyde Dünya Çocuk Haklarının kurumlaştırılmasının tarihi 1924 “Cenevre Bildirisi”ne kadar gitmektedir. O tarihlerde , “Çocukları Koruma Fonu Uluslararası Birliği” tarafından hazırlanan bu beş maddelik metin Milletler Cemiyetince kabul edilmiştir. Altında Gazi Mustafa Kemal’in de imzası bulunan bu bildirme, Çocuk Esirgeme Kurumunun Genel Merkezinde bulunmaktadır (Hancı,H.,1999).

1938 Milletler Cemiyeti Kararı, "herhangi bir suç işlemiş olan çocuklar için her memleketin kendi özelliğine ve kuruluşlarına göre, yalnızca eğitsel nitelikte önlemler almayı tavsiye etmeye" karar vermiştir.

1950 Dublin Dünya Parlamentolar Birliği Kongresinde, " çocuğun korunması, uygarlığın ve uluslararası ahlakın temeli olarak görülmüş; milletvekilleri her fırsatta meclis içinde ve dışında, çocukların her türlü korunmasını sağlayacak önlemleri almaya ve bu çalışmalara katılmaya çağırılmıştır.

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi: Temeli 1923 Çocuk Hakları Bildirgesi olan bu belge on madde olarak geliştirilmiştir.

1962 Türk Çocuk Hakları Bildirisi. VII. Milli Eğitim Şurasında, II. Sosyal Hizmetler Konferansında ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu VII. Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

1. İyi bakım, iyi yetiştirilme ve çocuğa uygun bir eğitim, her yerde ilgi, sevgi ve yardım görme her Türk çocuğunun hakkıdır,
2. 16 yaşından önce hiçbir çocuk, resmi öğreniminden alıkonularak özel işlerde çalıştırılmaz; çocuk, hiçbir şekilde sömürülemez,
3. Her ana-baba, çocuğunun iyi bakımını, bilgili, becerikli ve iyi yetişmesini, 7-16 yaş arasında ilköğrenime ve - orta dereceli bir öğrenime devam etmiyorsa- teknik veya tarımsal bilgi ve beceri kazandıran işliklere, derslere ve kurslara devamla, çalışıp olgunlaşmasını, zamanını değerlendirmesini sağlamakla yükümlüdür. Ana-babanın yetmediği hallerde bu ödev, yakın akrabaya ve ilgili devlet kurumuna düşer,
4. İlköğrenimden sonra orta dereceli okullara veya meslek okullarında işliklere devam edemeyen çocuklar için, teknik veya tarımsal bilgi ve beceri veren işliklerin, pratik derslerin ve kursların açılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması ve çocukların bunlardan yeterince yararlanmasının temini idare amirlerinin, belediye, muhtarlık ve milli eğitim idarelerinin ödevidir,
5. Engelli ve uyumsuz çocukların iyileştirilmesi, kendilerine uygun bir meslek kazandırılması ve işe yerleştirilmesi, ana-baba ile birlikte devletin ödevidir. Üstün yetenekli çocuklar da en geniş yetişme araç ve olanaklarına kavuşturulmalıdır,
6. Mevzuatımızdaki çocuk ve korunması ile ilgili kanunlar, bütün hükümler ilgili daire kurum ve makamlarca geciktirilmeden uygulanmalı, izlenmeli ve tamamlayıcı kanunlar tez elden çıkarılmalıdır.

1979 Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca "Uluslararası Çocuk Yılı" olarak belirlendi.

1989 Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi. Türk Hükümeti tarafından 1990'da imzalandı ve 1994'de Mecliste onaylandı. Bu sözleşme ABD tarafından hala onaylanmamıştır. Daha önceki bildireler, özel yaptırımı olmayan genel ilkeler niteliğinde iken, bağlayıcı yasa niteliğinde olan bu sözleşme, haklar bakımından geliştirilmiş ve hukuksal açıdan daha güçlendirilmiş 54 maddelik bir belge olarak, onaylayan devlet açısından etkin bir karar ve uygulama sürecini gerektirmektedir.

Çocuk Haklarının Sınıflandırılması

- 1.Yaşama: Sağlıklı yaşama ve yaşamını sürdürebilme hakkı.
- 2.Korunma: Her türlü tehlikeden, zararlı etkilerden, uyuşturucudan, kötü muameleden sömürüden korunma hakkı
- 3.Gelişme: Gizilgüçlerinin, yeteneklerinin çok boyutlu optimal gelişimini sağlayacak fırsat ve olanaklara sahip olma hakkı.
- 4.Katılma: Aileye, kültürel, sosyal yaşama katılımının sağlanması, toplumun etkin bir üyesi olabilme hakkı.

Görüldüğü gibi, Türkiye geçmişinde bugün bazı adı büyük devletlerin hala başaramadığı gelişimleri aşmış bir durumdadır.

Kepirtepe Köy Enstitüsünün Çocuk Hakları Bakımından Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılanların 2/3'ü Kepirtepe Köy Enstitüsüne 1947 program değişikliğinden önce kayıt olmuş; yaklaşık yarısı 1950 öncesi mezunlardır. Toplam mezunların 1/3'i ise yükseköğretime devam etmiştir (Tablo 3)

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunlarının Eğitim Durumları

Eğitim Kademeleri		Eğitim Süresi	f	%
İlköğretim (Köy Enstitüsünden Önce)	Temel Eğitim 3 Yıllık Eğitimli Okul 5 Yıllık Öğretmenli Okul	5 yıldan az	21	18
		5 yıl	93	79
		5 yıldan fazla	4	3
		Toplam	118	100
Ortaöğretim (Köy Enstitüsünde)	Köy Enstitüsüne Giriş Yılı	1947 öncesi	89	75
		1947 ve sonrası	29	25
		Toplam	118	100
	Köy Enstitüsünde Okuma	5 yıldan az	18	15
		5 yıl	47	40
		5 yıldan fazla	53	45
		Toplam	118	100
	Köy Enstitüsünden Mezuniyet Yılı	1950 öncesi	57	48
		1950 ve sonrası	61	52
		Toplam	118	100
Yükseköğretim (Köy Enstitüsünden Sonra)	Yüksek Öğrenime Devam Edenler	Ön Lisans	24	20,4
		Lisans	9	7,6
	Yüksek Öğrenime Devam Etmeyenler		85	72
Toplam			118	100

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunlarının Öğretmenlik Deneyimleri

		f	%	%
Mezuniyet Yaşı	18 yaş ve altı	32	14	100
	18 yaşın üstü	86	86	
Mezun Olduğu Yıl Göreve Başlama	Evet	113	96	100
	Hayır	5	4	
Öğretmenlik Süresi	20 yıldan az	2	2	100
	20 yıl ve daha fazla	116	98	
Öğretmen Olarak Çalıştığı Yer	Köy/Bucak	53	45	100
	İlçe/İl	65	55	
Kendi Köyünde Öğretmenlik Süresi	20 yıldan az	114	97	100
	20 yıl ve daha fazla	4	3	

Mezunlar %96 oranında, mezuniyet yılında göreve başladıklarını belirtmişlerdir. 18 Yaş ve daha genç mezun olanlar % 14 olup, az bir oran olmasına rağmen mesleğe başlamak için erken bulunmuştur. Zorunlu hizmet 20yıl olmasına rağmen %98 oranında 20 yıldan fazla öğretmenlik yapmış olmaları mesleğe ve çalışmaya istekli oluş göstergesidir. “Kendi köyünde 20 yıl hizmet zorunluluğu” olmasına karşın, bunu yerine getirmeyenlerin oranı %97 olup, köyden çok daha fazla süre kentte çalıştıklarını belirtmişlerdir ki bu durum köy enstitülerinin kuruluş amacının sonradan bakanlıkça farklı yorumlanmasıyla kuralların değiştirildiği köye hizmet amacından uzaklaşıldığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir (Tablo 4).

Anketin ilk bölümünde yer alan “Köy Enstitüsünde öğrencilik yıllarınızı anımsadığımızda, en yoğun biçimde hangi duyguyu hissediyorsunuz? Biçimindeki açık uçlu soruya verilen uzun yanıtlar çözümlendiğinde ağırlıklı olarak olumlu çağrışım izleri belirlenmiş olup, Kepirtepe Köy Enstitüsünde mutlu olduklarını, öğretmen –öğrenci hepsi birlik ve dayanışma içinde aile gibi yaşayıp işbirliğiyle çalıştıklarını belirtmişlerdir. (Tablo 5 ve 6).

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunlarının Köy Enstitüsü Yıllarına İlişkin Duygusal Çağrışımları

KÖY ENSTİTÜSÜ YILLARINA İLİŞKİN DUYGUSAL ÇAĞRIŞIMLAR						
	NEŞE		YAKINLIK			
	Mutluluk	f	Dostluk	f	Aile Bağları	f
OLUMLU	Sevgi	30	Arkadaşlık	15	Aile	10
	Saygı	15	Birlik	13	Samimiyet	5
	Mutluluk	10	Paylaşım	8	Yuva	4
	Müzik	6	Dayanışma	7	Kardeşlik	3
	Zevk, Haz	4	Yardımlaşma	7	Ağabeylik	2
	Coşku	3	Bağlılık	6	Şefkat	2
	Eğlence	3	Berberlik	6	Hoşgörü	2
	Halk oyunu	2	İşbirliği	3	Özveri	1
			İşbölümü	1	Aidiyet	1
	Toplam	73	Toplam	66	Toplam	30

GENEL TOPLAM: 169

Mualla ULUSAVAŞ-Baki ŞAHİN-Özkan ÖZÇELİK-Şahin DÜNDAR

OLUMSUZ	ÜZÜNTÜ		AYRILIK	
		f		f
	Mutsuzluk		Özlem	
	Acı	2	Hasret, Özlem	17
	Endişe	1	Ayrılık	2
	Ürperme	1		
	Toplam	4	Toplam	19
GENEL TOPLAM: 23				

Kişilik gelişimi ve mesleki gelişimle ilgili olumlu çağrışım yüksek oranda bulunmuştur. Düşük oranda belirtilen olumsuz duygular ise, doğrudan okul yaşantısı ile ilgili olmayıp, köy enstitülerinin kapatılmasıyla duyulan üzüntü, özlem başta olmak üzere, II. Dünya Savaşı yıllarının neden olduğu endişe biçimindedir

Tablo 6: Olumlu ve Olumsuz Çağrışım Analizi

OLUMLU ÇAĞRIŞIM ANALİZİ				
	SIRA	KAVRAM	f	AÇIKLAMA
KİŞİLİK GELİŞİMİ	1	Birlik	66	Arkadaşlık, birlik, paylaşım, dayanışma, yardımlaşma, bağlılık
	2	Sevgi	30	Yurt (Vatan) sevgisi, Atatürk sevgisi
	3	Aile	30	Samimi, yuva, kardeş
	4	Saygı	15	İnsana saygı, haklara saygı, öğretmene saygı
	5	Mutluluk	10	Okul yıllarındaki sevinç
	6	Müzik	6	Güzel sanatlar, enstrüman
	7	Coşku	6	Milli bayramları birlikte kutlamanın coşkusu, heyecan
	8	Azim	6	Cesaret, Yılmadan mücadele
	9	Aşk	4	Hizmet aşkı görev aşkı
	10	Onur	4	Enstitüde okumaktan onur duymak, Gururlanmak
	11	Haz	4	Zevk, çalışma zevki
	12	Memnuniyet	3	Okuldan ve yaşananlardan hoşnut olmak
	13	Önderlik	3	Köyüne, öğrencilerine önderlik
	14	Eğlence	3	Müzik, spor vs. aktiviteler
	15	Sorumluluk	2	Öğrencilerine karşı sorumluluk
		16	Oyun	2
		Toplam	194	
MESLEKİ GELİŞİM	1	Köyüm	30	Köyümü Canlandırma, Uyandırma
	2	Çalışma	21	El emeği, alın teri
	3	Yararlı Olma	14	Kalkınma, Faydalı olma
	4	Başarı	12	Hayat başarısı, bazı işlerin üstesinden gelebilme
	5	Hizmet	10	Öğretmenlik mesleğini icra
	6	İlgi	8	Bilime, güzel sanatlara
	7	Atatürk	8	Atatürkçülük, Cumhuriyetçilik, Laiklik
	8	Yurt	7	Yurt sevgisi, vatanseverlik
	9	Beceri	5	El becerileri, sanat dallarını yapabilme, üretim
	10	Okuma	4	Okur-yazarlık, eğitim görme
	11	Öğretmenlik	2	Öğretmenliğin önemi
	12	Disiplin	1	Disiplinli çalışma
		Toplam	122	
GENEL TOPLAM			316	

OLUMSUZ ÇAĞRIŞIM ANALİZİ				
	SIRA	KAVRAM	f	AÇIKLAMA
GENEL	1	Hasret, özlem	17	Aile hasreti, Köy Enstitüsü yıllarının özlemi

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

2	Ayrılık	2	Aileden ayrılık
3	Acı	2	Savaş nedeniyle zor yaşam koşullarının acısı
4	Endişe	1	O dönemde ülkenin savaşa girme olasılığı endişesi
5	Ürperme	1	Köy Enstitülerinin kapatılmasıyla ülkenin kalkınma çabalarının engellenmesi, emeklerin heba edilmesinden dolayı ürperme
GENEL TOPLAM		23	

Tablo 7: Kepirtepe Köy Enstitüsünün Çocuk Hakları Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

		Evete	Kısmen	Hayır	TOPLAM
		%	%	%	
I. Temel Gereksinmelerin Karşlanması					
1	Barınma Gereksinmesi Yeterliliği	95,7	4,3	--	100
2	Giyinme Gereksinmesi Yeterliliği	87,1	11,2	1,7	100
3	Ders Araç/Gereci Gereksinmesi Yeterliliği	77,6	19	3,4	100
4	Beslenme Gereksinmesi Yeterliliği	74,6	21,9	3,5	100
II. Fırsat Eşitliği Sağlanması					
1	Kırsaldaki Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	97,3	0,9	1,8	100
2	Kız Çocuğu Eşit Eğitim Fırsatı	94,8	3,5	1,7	100
3	Azınlık Çocuklarına Eşit Eğitim Fırsatı	93,2	1,3	5,5	100
4	Göçmen Çocuklarına Eşit Eğitim Fırsatı	87,9	1,1	11	100
5	Kimsesiz Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	86,5	3,9	9,6	100
6	Hasta Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	85,6	6,6	7,8	100
7	Göçebe Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	65,4	12,8	21,8	100
8	Özürlü Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	60	6,7	33,3	100
9	Tutuklanmış Çocuklara Eşit Eğitim Fırsatı	47,5	5	47,5	100
III. Çalışma ve Serbest Etkinliklerin Dengelenmesi					
1	İş Doyumu Okul İşinden Memnuniyet	95,7	2,6	1,7	100
2	İşin Gelişime Olumlu Katkısı	93,2	1,7	5,1	100
3	İşbölümünün Yaşa Uygunluğu	89,5	7	3,5	100
4	Oyun ve Eğlenme için Yeterli Olanaklar	84,2	9,7	6,1	100
5	Kültürel Etkinliklere Yeterli Katılım	84,2	13,2	2,6	100
6	Yaz İşlerine Gönüllü Katılım	83,6	3,7	12,7	100
7	Yorgunluğu Gidermekte Yeterli Dinlenme	82,5	14	3,5	100
8	Yeterli Serbest Zamana Sahip Olma	77,9	16,8	5,3	100
IV. Disiplin					
1	Kültürel Kimliğini Yaşama Fırsatı	94,7	3,5	1,8	100
2	İfade, Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü	92,2	7,8	0	100
3	Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi	92,1	3,5	4,4	100
4	Şiddete ve Sömürüye Karşı Koruma Sağlama	90	5,5	4,5	100
5	Dinlenmeyi Engelleyici Ceza Verilmemesi	89,3	2,7	8	100
6	Disiplinin Gelişim Düzeyine Uygun Olması	87,5	9,8	2,7	100
7	Ayrımcılığa Karşı Önlem Alınması	86,5	8,1	5,4	100
8	Toplumsallaşmayı Engelleyici Ceza Verilmemesi	86,2	3,7	10,1	100
9	Fiziksel Cezanın Kullanılmaması İçin Gerekli Önlemlerin Alınması	81,1	11,7	7,2	100
10	Öğrenci-Aile İletişiminin Engellenmemesi	76,4	10,9	12,7	100
11	Dernek, Birlik Kurma, Örgütlenme Özgürlüğü	61,9	10,3	27,8	100
V. Eğitsel-Mesleki Rehberlik					
1	Yaşamsal Beceri Kazanılması	94,6	3,6	1,8	100
2	Eğitimsel Amaç-Öğrenme İhtiyacı Uygumu	87,4	11,7	0,9	100

Mualla ULUSAVAŞ-Baki ŞAHİN-Özkan ÖZÇELİK-Şahin DÜNDAR

3	Başarı Ölçütü ve Değerlendirme Yeterliliği	80,6	15,7	3,7	100
4	Öğrenme Kaynaklarına Erişim Kolaylığı	78,4	18	3,6	100
5	Öğrenme Yöntem ve Konusunun Uygunluğu	78	11	11	100
6	Yerel Kaynaklardan Yararlanma Yeterliliği	75,3	17,4	7,3	100
7	İlgi ve Yeteneğe Göre Ders Seçenekleri	74,5	10	15,5	100
8	Çocuk Hakları Eğitimi Sağlanması	67,9	17,9	14,2	100
9	Rehberlik Hizmetinde Uzman Yeterliliği	67,6	15,7	16,7	100
10	Ulusal Kaynaklardan Yararlanma Yeterliliği	67	19,4	13,6	100
11	Bölgesel Kaynaklardan Yeterli Faydalanma	65,1	24,5	10,4	100
12	Eğitsel-Mesleki Rehberlik Hizmeti Alma	62,7	6,5	30,8	100
13	Uluslar arası Kaynaklardan Yararlanma Yeterliliği	30,4	28,4	41,2	100
Tablo 7'nin Devamı					
VI. Okula Devamın Sağlanması					
1	Mezuniyet Sonrası İş Bulma Yeterliliği	97,3	1,8	0,9	100
2	Cinsiyet Farkına Duyarlılık	96,4	1,8	1,8	100
3	Eğitim Programları ile Öğrencinin Yaşamı Arasındaki Uygum Yeterliliği	94,5	4,6	0,9	100
4	Kültürel veya Dini Geleneklere Duyarlılık	93,7	4,5	1,8	100
5	Programın Gelişim Düzeyine Uygunluğu	89,1	10	0,9	100
6	Öğrencinin Fiziksel Engel, Hastalık vb. Gereksinmelerinin Karşlanması	86,8	10,4	2,8	100
7	Öğrenci Görüşlerine Saygı ve Duyarlılık	85,6	12,6	1,8	100
8	Okulun Açılma Zamanı ve Süresi Uygunluğu	82	13,5	4,5	100
9	Öğrencinin Onuruna Saygı ve Duyarlılık	82	15,3	2,7	100
10	Okulun Yeri ve Ulaşım Yeterliliği Uygunluğu	81,8	12,7	5,5	100
11	Öğretmen Açığının Giderilmesi	81,8	15,5	2,7	100
12	Öğretmenin Gelişimi için Hizmet içi Eğitim	75,3	17,4	7,3	100
13	Öğrenci-Aile Görüşmesi Fırsatları	74,8	19,8	5,4	100
14	Öğrenme Güçlüklerine Destek Sağlanması	74,1	20,3	5,6	100
15	Yerel Toplum-Okul İşbirliği Yeterliliği	73,6	22,8	3,6	100
16	Öğrencinin Özel Koşullarının (Ailesine Bakma, Ev ve Hasat İşlerine Katılma vb.) Dikkate Alınması	55,1	16,5	28,4	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi Çocuk Hakları Ölçütleri altı kategoride belirlenmiştir. Anketteki ilgili sorulara verilen olumlu yanıtlar en yüksek orandan en aza dizelendiğinde, hakların gerçekleştirilmesindeki öncelik sırası ortaya çıkmıştır.

I. Temel Gereksinmelerin Karşlanması: Köy Enstitülerinin parasız-yatılı okul olması nedeniyle öğrencilerin temel gereksinmelerinin karşılanması devlet güvencesindedir. Ancak katılanların 1/3'ü beslenmenin, 1/5'i ise ders araç-gereçlerinin yetersiz olduğu görüşündedir; yalnızca %5'i ailelerinin ödeme yaptığını belirtmiş; görüşmelerde bunun 30TL kayıt parası olduğu ve yoksul çocuklardan alınmadığı; okuldan ayrılmayı önlemek için girişte öğrencilere yüklenme senedi imzalatıldığı anlaşılmıştır. II. Dünya Savaşı nedeniyle bütün ülkede kıtlığa karşı önlem olarak stoklama yapıldığından ve enstitünün kuruluş yıllarında henüz tarımsal üretim başlangıç aşamasında olduğundan beslenme yetersizliği dönemsel dış koşullara bağlanabilir. Nitekim yıllara göre karşılaştırma yapıldığında (Tablo 9 ve 10) 1947 sonrası beslenme dâhil temel gereksinmelerin daha iyi karşılandığı belirtilmiştir.

II. Fırsat Eşitliği Sağlanması: Katılanların ancak %60'ı özürli çocuklara, %48'i tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı tanındığı görüşündedir. Yüksek oranda kente karşı kırsal; erkeğe karşı kız çocuğu alınmasına öncelik tanındığı belirtilmiştir. Atatürk devrimlerinin yayılması, köylerin canlandırılması hedefine daha hızlı ulaşabilmek için öncelikle sağlıklı çocukların seçildiği görüşmelerde saptandığı gibi, birçok kaynakça da desteklenmektedir: “Adaylar sağlam, sağlıklı, gelişkin, dengeli olmalıydı” (Özgen,1993,46). Okulda ayrımcılık olmadığı; aile gibi yaşadığı ve bunun dönemlere göre değişmediği %80 oranında belirtilmiştir.

III. Çalışma ve Serbest Etkinliklerin Dengelenmesi: Köy enstitüsü bir iş okulu olmasına rağmen, iş ile serbest etkinlikler, dinlenme, eğlenme dengesi sağlanabilmiştir. İş doyumu çok yüksek oranda (%95) bulunmuş, hatta yaz işinden bile memnun olduklarını (%84) belirtmişlerdir. Ancak %22 oranında “yeterli serbest zamana sahip olmadıkları” görüşü saptanması, birlikteliğin her zaman yoğun yaşanması biçiminde yorumlanabilir.

IV. Disiplinin Onura Uygun Sağlanması: Katılanlar yüksek oranda hak ve özgürlüklerini yaşayabildiklerini belirtmişlerdir; 4/5'ü dayak önlemlerinin yeterli; yaklaşık %40'ı ise örgütlenme özgürlüğünün yetersiz olduğu görüşündedir. Bu bulgulara göre genel olarak demokratik bir disiplin uygulandığını söyleyebiliriz. Yıllara göre karşılaştırma yapıldığında, Kepirtepe'ye 1947 öncesi girenler %91 oranında “disiplinin insanlık onuruna uygun sağlandığı görüşünderken, 1947 ve sonrası girenlerin aynı konuda ortalama yüzdelerinin daha düşük bulunması, 1947 program değişikliğinin bazı disiplin sorunlarına yol açtığı biçiminde yorumlanabilir.

V. Eğitsel ve Mesleki Rehberlik Hizmeti: Bu hizmetin öğretmenlerce gözlem yoluyla verildiği, sanat kollarına yönelmenin öğretmen görüşüne göre öğrenci isteği de dikkate alınarak yapıldığı bilgisi görüşme esnasında da saptanmıştır. Katılanlar 2/3 oranında rehberliğin yeterli olduğu; %95 oranında ise eğitimsel hedeflere ulaşıldığı görüşündedir. Köy enstitüsü yerelden başlayan ulusal bir proje olduğundan, uluslararası kaynaklardan yararlanma (%30) gereği pek duyulmamış olması doğaldır; Türkoğlu (2000,s.538) da uygulamanın özgünlüğünü vurgulamaktadır: “Hiçbir yabancı danışman ve eğitimcinin katılımı olmadan, kendi ülkemizin eğitimcileri, öğretmen ve öğrencilerinin ortak dayanışması ve çalışması ile yarattıkları bu özgün uygulama, ülkenin her yerinde etkisini göstermekteydi. Enstitülerde filizlenen yaşam; ekonomik, sosyal, kültürel ve demokratik yanlarıyla köylerde uç veriyordu”. ayrıca bu, o dönemde küreselleşme eğiliminin henüz görülmediği biçiminde de yorumlanabilir. Ayrıca katılanların 2/3'si “çocuk hakları eğitiminin yeterli olduğu görüşündedir. Dönemler arası karşılaştırma yapıldığında rehberlik hizmetinin 1947 program değişikliği sonrası daha yetersiz hale geldiği saptanmıştır. 1947 program değişikliği Köye öğretmen yetiştirme amacından uzaklaşılmasına yol açmış olabileceğinden rehberlik hizmetinde sorunlar yaşanmış olabilir.

VI. Okula Devamın Sağlanması: Bu kategoride alınan yanıtlar köy enstitüsüne yöneltilen eleştirilerin haksızlığını bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Katılanlar yüksek oranda (%95) dinsel inançlara, cinsel farklılığa, onura, düşünce ayrılıklarına duyarlı davranıldığı görüşündedir. Öğretmen açığı, usta öğreticilerle kapatılmıştır. Mezunların iş bulamaması söz konusu değildir. Okula devamın sağlanması için yeterli koşullar vardır. Ancak yaklaşık % 45 oranında öğrenciye ait özel koşulların (ailesiyle hasat işine gitme v.b. gibi) yeterince dikkate alınmadığı görüşü mevcuttur. Bu, köy enstitüsünün yatılı ve sürekli açık bir iş okulu olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 8: Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunlarının Enstitüyü Çocuk Hakları Ölçüt Kategorilerine göre Genel Değerlendirmesi

	Çocuk Hakları Ölçüt Kategorileri	Ortalama Yüzdeler			
		E (%)	K (%)	H (%)	T (%)
1	Çalışma ve serbest etkinliklerin dengelenmesi	86	9	5	100
2	Temel gereksinmelerin karşılanması	85	11	4	100
3	Disiplinin İnsan onuruna uygun sağlanması	83	8	9	100
4	Okula devamı sağlamak için önlemler alınması	81	11	3	100
5	Eşit Eğitim Fırsatları sağlanması	80	6	14	100
6	Eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetleri sunulması	70	17	13	100
Yüzdeler Ortalaması		81	10	9	100

Tablo 8'deki genel değerlendirmeye baktığımızda, mezunları tarafından Kepirtepe Köy Enstitüsü'nün çocuk hakları ölçütlerine uygun olduğu %81 oranında belirtilmiş olup, bu ortalamanın da üstüne çıkan kategorilerin başında iş ve eğlenme dengelenimi; temel gereksinmelerin sağlanması; insan onuruna yakışan bir disiplin uygulanması gelmektedir.

Tablo 9: Kepirtepe Köy Enstitüsüne 1947 öncesi ve sonrası Giren Mezunların Çocuk Hakları Ölçüt Kategorilerine göre Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Kepirtepe K.E'ye 1947 Öncesi Girenlere Göre

	Çocuk Hakları Ölçüt Kategorileri	Ortalama Yüzdeler		
		E (%)	K (%)	H (%)
1	Onurlu Disiplin	91	7	2
2	İş-Oyun Dengeleme	86	10	4
3	Okula Devam	84	11	5
4	Fırsat Eşitliği	81	9	10
5	Rehberlik Hizmetleri	81	14	6
6	Temel Gereksinmeler	76	22	2
Yüzdeler Ortalaması		83	12	5

Kepirtepe K.E'ye 1947 ve Sonrası Girenlere Göre

	Çocuk Hakları Ölçüt Kategorileri	Ortalama Yüzdeler		
		E (%)	K (%)	H (%)
1	İş-Oyun Dengeleme	87	9	4
2	Temel Gereksinmeler	86	12	2
3	Onurlu Disiplin	84	8	8
4	Okula Devam	82	13	4
5	Fırsat Eşitliği	80	5	15
6	Rehberlik Hizmetleri	69	16	15
Yüzdeler Ortalaması		81	11	8

Tablo 9 ve 10daki karşılaştırmalarda da bu başarı ortalamasının çok fazla değişmediği ancak 18 yaş ve öncesi mezun olanlara göre, okulun çocuk haklarına uygunluk oranının biraz düştüğü (%77) görülmektedir. Çocuk Hakları

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

Sözleşmesinin ilk maddesine göre “18 yaş altı her birey çocuk sayılır”.Bu durumda 18 yaş, mezuniyet ve öğretmenliğe başlamak için erken olduğundan bu oranın düşmesi zaten beklenmektedir.

Tablo 10: Kepirtepe Köy Enstitüsünden 18 Yaş ve Öncesi ile 18 Yaş Sonrası Mezun Olanların Çocuk Hakları Ölçüt Kategorilerine göre Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Kepirtepe K.E.’den 18 Yaş ve Öncesi Mezun Olanlara Göre

	Çocuk Hakları Ölçüt Kategorileri	E (%)	K (%)	H (%)
1	İş-Oyun Dengeleme	80	15	5
2	Onurlu Disiplin	79	10	11
3	Okula Devam	79	15	6
4	Temel Gereksinmeler	77	20	3
5	Fırsat Eşitliği	77	17	6
6	Rehberlik Hizmetleri	71	13	17
	Yüzdeler Ortalaması	77	15	8

Kepirtepe K.E’ye 1947 ve Sonrası Girenlere Göre

	Çocuk Hakları Ölçüt Kategorileri	E (%)	K (%)	H (%)
1	İş-Oyun Dengeleme	89	8	3
2	Onurlu Disiplin	88	6	6
3	Temel Gereksinmeler	86	12	2
4	Okula Devam	85	11	4
5	Fırsat Eşitliği	81	5	14
6	Rehberlik Hizmetleri	72	16	12
	Yüzdeler Ortalaması	84	10	7

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Günümüzde öğretmen yetiştirme sistemi toplumun gereksinmelerini nicel ve nitel olarak yeterince karşılayamamaktadır; öğretmen yetiştiren kurumlarda “öğretmenleştirme” sürecinden uzaklaşmıştır; meslek uzmanı ve uygulayıcı yetiştirme arasındaki farklılık üniversite yapısı içinde birbirine karıştırılmıştır. YÖK, Eğitim, İlahiyat, Fen-Edebiyat ve Açıköğretim Fakültelerinde öğretmen yetiştirmektedir; öğretmen yetiştirmede birlik ve bütünlük sağlanamamıştır. Okçabol ve ark.(2003:90)’nın araştırmasına göre eğitim fakültelerinde ikinci sınıftaki öğrencilerle dördüncü sınıftaki öğrenciler arasında öğretmenlik tutumu açısından anlamlı bir fark bulunmaması saptanmış ve eğitim fakültelerinin sorgulanması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu çalışmada Türkiye’de öğretmen yetiştirme sürecinde kısa ancak başarılı bir deneyim olan köy enstitülerinin, tümüne genelleymesek de, Kepirtepe örneğinde köy enstitüsü yaşantılarının çocuk hakları bakımından da başarılı olduğu saptanmıştır.

Yalnızca öğretmen eğitiminde değil, diğer tüm eğitim kademelerinde bireylerin Atatürkçü ilkeler doğrultusunda üretkenlik ve sorumluluk kazandıran bilgi, beceri ve tutumlarla donatılması ve toplumsal sorunların çözümünde görevlendirilmesi, köy enstitüleri felsefesinin yaşatılması anlamındadır. Başaran (1999:138)’ın da işaret ettiği gibi, “Geri kalmış yaşamın zincirlerini kırmak, halkı kendini yönetebilecek, daha çok, daha iyi üretebilecek, ürettiklerinin bölüşümünü denetleyebilecek düzeye ulaştırmanın yolu, ulus olma, insan olma ve insanca yaşama davasıdır bu!”. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın önkoşullarından biri, tüm yurttaşlara yaşamsal becerileri kazandırıcı temel eğitim hizmetinin gerçekleştirilmesidir.

Öneriler

- Tamamlanmamış bir kalkınma projesi olarak, köylerin kentleştirilmesi, çağdaş uygarlığa erişilmesini amaçlayan köy enstitüleri gibi girişimlerin kazandırdığı deneyimlerden yeterince yararlanılabilmelidir.
- Eğitim sistemi açık sisteme dönüştürülerek, toplumun gereksinme duyduğu nitelikleri bireylere kazandırabilecek düzeye getirilmelidir.
- Eğitimde anahtar öge konumundaki “temel eğitim öğretmeni”ni yetiştirme sürecinde ülke genelinde bütünlük ve tutarlılık sağlanmalı (X. Milli Eğitim Şurası akt. Şahin, 1981:34); Atatürk ilkeleri temel alınmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurumların, köy enstitüleri gibi, bölgesinin kültür merkezi olması sağlanmalıdır (TÖS, 1968:472).
- Hak tanınan öğretmenlerin yetiştirilmesi toplumda haklarını savunabilen çocukların yetişmesi anlamına geleceğinden demokrasiye giden yolda ilerlemek öncelikle öğretmen yetiştirme ile çocuk hakları eğitiminin bütünleştirilmesini gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, Hasan (Nisan 2003), Kepritepe Köy Enstitüsü Eğitimci Ahmet Has ile Söyleşi, Öğretmen Dünyası Ankara: Öztepe Mat. [9-12], Yıl 24, sayı 280, sayfa: 15
- <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/newspot/2001/mar_apr/n22.htm>
“Yücel: Minister of Enlightenment”. (Ulaşım Tar.17.04.2003)
- Akyüz, Yahya. (2001).Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi.(8. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Başaran, Mehmet (1974) Tonguç Yolu: Köy Enstitülerinde Devrimci Eğitim, İstanbul: Varlık Yayını.
- Başaran, Mehmet (1999). Özgürleşme Eylemi Köy Enstitüleri. İkinci Baskı. İstanbul: Cumhuriyet Kitap Kulübü
- Başaran, Mehmet (1990) Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri.(Tonguç’a Mektuplarıyla), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Coombs, P.H(1968). The World Educational Crisis. Oxford University Press.
- Dinçer, Süleyman , (2002) Çitlenbik Kayayı Çatlattı, İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Hancı, İ.H., (1999)Hekimin Yasal Sorumluluk ve Hakları, İzmir : Toprak Ofset.(www.med.ege.edu.tr/hanci)
- Karaömeroğlu, M. Asım (1998). The Village Institutes Experience in Turkey. British Journal of Middle Eastern Studies. 25 (1), 47-73. UK.

Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği)

- Kum, Bayram “Kepirtepe Köy Enstitüsü”,
<http://www.tarihvakfi.org.tr/toplumsaltarih/genctarih/2000/katilanlar/bayramkum.asp>
- Lexikon der Paedagogik (Pedagoji Ansiklopedisi)(1952). Cilt III. A. Francks AG. Verlag-Bern Yayınevi.
- Makal, Mahmut (1979).Köy Enstitüleri ve Ötesi. İstanbul: ÇağdaşYayınları
- Menekşe, Nedim (2003). Kuruluşundan Günümüze Kepirtepe 1940/2000. Lüleburgaz: Prizma Press Mat.
- Okçabol ve ark. (2003). Öğretmen Yetiştirme Araştırması. Ankara: Eğitsen Yay.
- Özgen, Bekir (1991).Köy Enstitülerinde Uygulanan Eğitim, Öğretim, İlke ve Yöntemleri. İzmir: Duyallar Matbaası.
- Özgen, Bekir (1993) Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri,Dikili Kültür yayını.
- Sarioğlu, Mustafa (1999). Kepirden İnsana. Kırklareli: Görünüm Mat.
- Şahin, Sabahattin (1981). “Öğretmen Yetiştirme Üzerine”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 55. İstanbul: MEB Basımevi
- Tonguç, İ. Hakkı (1947). Canlandırılacak Köy. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TÖS (1968). Devrimci Eğitim Şurası(4-8 Eylül 1968). Ankara: TÖS Yayınları No: 4
- Türkoğlu, Pakize (2000). Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: İş Bankası yayını.
- Uçan, Ali, (2001) “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bakış” MEB Öğretmen Eğitiminde Kalite Paneli, Ankara.
- Yücel, Hasan Âli (1994). Türkiye’de Orta Öğretim. Ankara: Kültür Bakanlığı yayını.